

sūnālū advōbnīnes (= advobninius 'silkinius') *marškinūkūs* (p. 5); *v'isī* (= visos) *p'irkālēs použrakiñētōs* (p. 38), *kap bēdōs nēerā, tai asmōkus* (= *asmōku* 'pinigų') *nērā* (p. 76). Galimas daiktas, kai kurių greitai sakomų žodžių ar frazių nėra gerai išgirdęs bei supratęs ir pats užrašinėtojas, pvz.: *aš tav'ē mēgou*, tar (= tai ir) *mēgsu* (p. 5); *jēmē šōkt* (= *šaukti*) *vajkūč'ū namōp* (p. 19); *kāulā mātē, o kālīnas aplājzē, o prašlē* (= *pasle* 'po, paskui'), *kālīnō kalīka* (p. 51); *dakt* (= dengt?) *kālīnius, alē žōdīs šītas, gērās kap kalīnēj* (p. 74); *bōba ch'itrās'ē* (= *chytrasnē* 'gudresnė'); *kat* (= *kab*) *čertas* (p. 75); *nē kab'īk bōbōs grīšu, bōba prikratīs ir patētrīš* (= pati atneš) (p. 78).

J. Rozvadovskio užrašytų Zietelos šnektos tekstų rankraštis palyginti kruopščiai dešifruotas. Tačiau dėl transkripcijos sudėtingumo bei įvairavimo pasitaiko transliteravimo klaidų. Dažnokai praleistas žodžio kirtis, pvz.: *kaiķē* = *káikē* (p. 1); *uždouž'eļ* = *ūždoužēļ* (p. 20), *h'ajt* = *hāj* (p. 20), *aijō* = *ājō* (p. 21), *mērgā* = *mērgā* (p. 24), *išaušu* = *išaušu* 'išausiu' (p. 38), *žantō* = *žántō* (p. 50), *nuvaž'av* = *nuvaž'av* (p. 50), *haš* = *hāš*; kartais pakeistas kirtis: *gīlā* = *gīlā* 'gilių' (p. 6), *namōp* = *namōp* (p. 9), *nōrēs* = *norēs* (p. 58); nepažymėti priebalsių minkštumai: *kūmēt* = *kūmēt* (p. 4), *mo^amūtā* = *mo^amūtā* (p. 6), *mōmūtaļ* = *mo^amūtāļ* (p. 6), *važ'āugi* = *važ'āugi* (p. 8), *žofūtā* = *žofūtā* (p. 16); nepažymėti balsių ilgumai (kiekybė): *mērgā* = *mērgā* (p. 4), *suiāl'is* = *sūnāl'is* (p. 7), *dārba* = *dārbā* (p. 7), *tokē* = *tōkē* (p. 8), *pastāte* = *pastātē* (p. 29), *tāyke* = *tāykē* (p. 51). Pasitaiko praleistų raidžių ar žodžių, pvz.: *jūkeši* = *jū^okeši* (p. 2), *jū* = *jū^o* (p. 10), *do* = *dor* (< *do* ir, p. 14), ir žodžių, sukeistų vietomis: *potām kab ānēs jēmē kūltīs* = *Potām kab jēmē ānēs kūltīs* (p. 52) ir įvairių kitokių korektūros klaidų: *doūģis* = *daūģis* (p. 1), *nē^abūs* = *nēbūs* (p. 5), *p'irkāie^l* = *p'irkāleļ* (p. 6), *kaųtukūs* = *kaųtukūs* (p. 14), *intāp'ineļ* = *intāp'ineļ* (p. 20), *do* = *oļ* (p. 25), *atģi* = *alģi* (p. 31), *afotū^osna* = *sfotū^osna* (p. 31), *striechōs* = *striechōs* (p. 52), *tāstōs* = *tāštōs* (p. 59) ir kt.

Bibliografijos skyrelyje trūksta K. Būgos darbų apie Zietelos šnektą: Lietuvos rytų saloje, – Lietuvos ūkininkas, Nr 41, 1906, 498–500; Zytelos (lenk. Zdzięcioł, Slanimo apskr., Gardino gub.) parapijoje sakoma šiaip, – Viltis, Nr. 125. (160), 131 (166), 1908. E. Volterio darbai apie Zietelos šnektą nurodyti netiksliai. Jie yra šie: Zur litauischen Dialektkunde, I: Die Litauer im Kreise Slonim (Slanimas), Gouv. Grodno (Gardinas), – Mitteilungen der Litauischen Litterarischen Ge-

sellschaft, IV, Heidelberg, 1899, 166–173; Sledy drevnich Prusov i ich jazyka v Grodnenskoj gub, – Izvestija otdelenija russkogo jazyka i slovestnosti Imperatorskoj Akademii nauk, XVI (4), 1912, 151–160.

Šie ir kiti netikslumai nemažina leidinio reikšmės. Jie yra neesminiai, o skaitytojas nesunkiai čia pat gali pasitikrinti. Už šį Zietelos šnektos tekstų leidinį tiek autoriui J. Rozvadovskiui, tiek parengėjams liks dėkingi visi, kam yra brangi lietuvių kalba ir dabar jau amžiams nutilusi pati Zietelos lietuvių šnektą.

Aloyzas Vidugiris

Bonifacas Stundžia, Lietuvių bendrinės kalbos kirčiavimo sistema, VU Baltų filologijos katedra, Vilnius: Petro ofsetas, 1995, XIII, 218 p.

F. de Saussure'as, L. Hjelmlevas, J. Kuryłowiczius, P. Garde'as ir kiti užsienio kalbininkai pirmieji atkreipė dėmesį į kirčio ir morfemų sąsajas. Lietuvių kalbos žodžių morfemų akcentinių savybių tyrimo svarbą įtikinamai parodė A. Girdenis – „Lietuvių kalbos gramatikoje“ (Vilnius, 1985; rus. k.) ir „Dabartinės lietuvių kalbos gramatikoje“ (Vilnius, 1994; 1996) jis išdėstė morfonologinės kirčiavimo analizės pagrindus. Deja, šių akademinių leidinių kitų skyrių autoriai, aprašydami įvairių kalbos dalių kirčiavimą, tuo nepasinaudojo. Mokslinėje spaudoje pasirodydavo daugiausia D. Mikulėnienės, B. Stundžios straipsnių, kuriuose į lietuvių kalbos kirčiavimą žvelgiama morfonologo žvilgsniu.

Recenzuojamoje knygoje B. Stundžia užsibrėžė tikslą nuodugnai tirti visą lietuvių bendrinės kalbos kirčiavimo sistemą, kurios dėsningumus lemia akcentinės morfemų savybės: akcentinė galia, kirčiuotumas, akcentinė dominacija, atrakcija, mutagenija. Šiam autoriui pirmiausia teko sutvarkyti sąvokų ir terminų inventorių, nustatyti jų subordinaciją, o vėliau visa tai išbandyti einant per visas kalbos dalis, per visų tipų darinius. Iš karto galima pasakyti, kad B. Stundžia sėkmingai išsprendė nemažą teorinių klausimų, pasitelkę gausią ir įvairią kalbos medžiagą, ją tinkamai išnagrinėjo.

Teoriniai darbo pagrindai dėstomi pirmajame knygos skyriuje. Čia nusakomos pagrindinės ir papildomos morfemų akcentinės savybės, patiekiamas akcentinė morfemų klasifikacija (atskirai pirminių žodžių ir darinių), aptariami kiti kirčiavimo veiksniai. Tolesniuose skyriuose visu tuo remiamasi nagrinėjant įvairias kalbos dalis.

Negalėtume sakyti, kad B. Stundžios vartojami terminai vėliau nebus tikslinami ar plėtojami. Gal prirciks ir naujų sąvokų bei terminų. Pavyzdžiui, nežinia, kaip nusakyti nevienodą akcentinę dgs. vard. galūnę *-(i)os* savybę: daugelio kalbos dalių ji yra silpnoji (pvz.: *piev-os, raik-os, trób-os, šėš-ios*), bet kai kurių įvardžių, matyt, – stiprioji (pvz.: *an-ōs, kur-iōs*). Kaip įvardyti priebalsinių morfemų, iš principo negalinčių turėti kirčio, akcentinį elgesį – jos primeta kirtį lyg gegužiuką gretimoms morfemoms (pvz.: *j-īs, j-ī, ruden-s, stot-īs, šauk-l-īs*)?

Derėtų nuodugniau paaiškinti, kas atsitinka, kai susieina kelios dominacinės stiprinančiosios kirčiuotos priesagos, pvz.: *berž-yn-ēl-īs, darb-ing-ūm-as* (matyt, reikia sakyti, kad paskutinės pakopos darybos dominacinis stiprinantysis kirčiuotas afiksas panaikina pamatinio kamieno afiksų dominacinės savybės).

Aptariant veiksmažodinių priesagos *-imas* (*-ymas*) vedinių kirčiavimą, kyla klausimas, kaip įvardyti akcentinę pamatinio žodžio savybę, lemiančią, ar išlaikomas veiksmažodžio kirtis, ar jis atiduodamas daiktavardžio priesagai.

Vardažodžių kirčiavimo bruožai glaustai ir vaizdžiai pateikiami B. Stundžios monografijos schemose bei lentelėse (žr. 5, 7 schemą, 2, 4 lent. ir kt.). Tačiau kai kurie brėžiniai (pvz., 6, 9) vargu ar gali būti vadinami akcentinės klasifikacijos schemomis, nes ten nurodomi tik morfonologiniai žodžių ypatumai bei kiti kalbos veiksniai, o ne kirčiavimo tipai (gal šios schemas nebaigtos braižyti?).

Kažin ar prasminga sudarinėti skirtingos darybos žodžių morfemų akcentines matricas (žr. 1 lent.). Skirtinguose dariniuose tos pačios morfemos gali įgyti skirtingas akcentines savybes. Beje, nelabai aišku, kodėl 1 lentelėje žodžio dalis *<darb->* vadinama kamienu, o ne šaknimi (plg. ten nagrinėjamą vedinį *darbuotojas*), kodėl lentelėje nėra šio žodžio pamatinio veiksmažodžio morfemos *<-uo->*.

Daugeliu atvejų kalbos dalių, įvairių darinių bei formų kirčiavimo analizės tvarka monografijoje nekelia abejonių. Visur gana nuosekliai laikomasi darybos principų. Ypač pagirtina, kad autorius stengiasi aprėpti visų tipų darinius, neignoruodamas galūnių, priebalsinių priesagų vedinių (to pasigendame skaitydami akademines gramatikas). Galima diskutuoti tik dėl vieno kito dalyko.

Iš visų skyrclių labiausiai išsiskiria „Priešdėliniai vardažodžiai“. Čia sudėti priešdėlinės, galūninės ir kai kurie priesaginės darybos vardažodžiai, nes autorius mano, kad jų „kirtį lemia

priešdėlio arba vieno iš jo alomorfių akcentinės savybės, nesvarbu ar priešdėlis yra darybos formantas, ar pamatinio kamieno afiksas“ (p. 97). Su tokia nuomone sunkoka sutikti. Tiesa, pastangų jungti draugėn įvairios darybos daiktavardžius, turinčius priešdėlį, būta jau ir „Lietuvių kalbos gramatikoje“ (I, 1965, 239–240, 245–246): čia greita priešdėlinės darybos daiktavardžių pateikta ir tokių priešdėlėtų žodžių, kurių darybos priemonės yra galūnės, priebalsinės ir balsinės priesagos, pvz.: *pódelis, pódukra, póelgis; sájūdis, sámokslas; užduotis, užrašas, uždangalas*. Tačiau toks nagrinėjimas gerokai temdo kirčiavimo dėsningumus. Sakysim, darosi neaišku, kodėl vieni daiktavardžiai, turintys priešdėlius *at-, su-, už-*, priklauso 1 kirčiuotei, kiti, turintys tuos pačius priešdėlius, – 3 kirčiuotės poskyriams.

Nuosekliai laikantis darybinės analizės principo, netiktų kartu su priešdėlinės darybos vardažodžiais nagrinėti analogiškus priešdėlius turinčių vardažodžių, padarytų pridėjus galūnę ar priesagą. Bene akivaizdžiausiai tokiam jungimui priešinasi priesagos *-tis* (vns. kilm. *-ies*) vediniai. Jų priklausymas 3 kirčiuotės poskyriams nėra išimtis, kaip teigia autorius (p. 98tt.), o dėsningumas, kuris šiuos darinius griežtai atskiria nuo priešdėlinės ar galūninės darybos daiktavardžių (pastarieji vediniai yra ir kito kamieno), plg.: *ātgarsis, ātkirtis – atmintis; užantis, užmojis – užduotis*. Beje, recenzuojamos knygos autorius nė nemėgina draugėn dėti priešdėlėtų vardažodžių, padarytų su balsinėmis priesagomis, pvz.: *atradimas, atsiskyrėlis; užmokestis, užrašymas, užtiesalas*.

Kaip rodo ir B. Stundžios veikalas, darybos priemonė, darybos reikšmė, pamatinio kamieno savybės, o ne formalus priešdėlis lemia ir kai kurių kitų daiktavardžių kirčiavimą (plg. žodžius su priešdėliu *pa-, pra-, ap-, at-*, p. 101–107).

Aptariant būvardžius *pābiras, -ā, ūzdaras, -ā, atlaidūs, -ī, nuostabūs, -ī* ir kt., teigiama, kad jų „kirčio kilnojimo pobūdis priklauso nuo kamieno, arba linksniuotės“ (p. 102), nors svarbiausia būtų pabrėžti, kad šių būvardžių skirtingos galūnės – tai skirtingi darybos afiksai, nuo kurių ir pareina vedinių kirčiavimas.

Visu tuo anaipol nenorėčiau nuneigti prasmės lyginti įvairiausių darybos vardažodžius (kartais gal ir veiksmažodžius) ir mėginti nustatyti atsikartojančių morfemų akcentines savybes. Tačiau tai turėtų būti atskiros darbo dalies uždavinys.

Skaitant monografiją matyti, kad autorius nėra tvirtai nusprendęs, kur dėti daugiaskieminius pirminius daiktavardžius, turinčius baigmenų,

panašiu į priesagas. Tokius daiktavardžius knygoje randame plačiau aptartus pirminių žodžių skyriu-je, nors beveik visi jic čia lyginami su analogiško kirčiavimo priesaginiais vediniais. Priesaginių daiktavardžių skyriuje vėl minimi pirminiai žodžiai su tai pačiais baigmenimis.

Pagiriant autorių už išsamų ir subtilų pirminių dviskiemenių vardažodžių nagrinėjimą, vis dėlto kažin ar galima pritarti tam, kas rašoma apie pastovaus ir nepastovaus kirčiavimo tipus. Ypač abejotinas pastovaus kamieninio ir pastovaus galūninio kirčiavimo žodžių jungimas. Vadinamojo pastovaus galūninio kirčiavimo įvardžiai tėra 4 kirčiuotės atmaina, ir visi 4 kirčiuotės žodžiai įvairiose schemose, lentelėse turėtų atsidurti greta. 4 kirčiuotės žodžių neišbarstytume ir kitų trūkumų išvengtume, jei pirminių vardažodžių akcentinio klasifikavimo pamatu imtume kamienų ir galūnių akcentinę galią. Galėtume, pavyzdžiui, sakyti, kad įvardžių *kuris*, *-i*, *katràs*, *-à* ir pan. visų linksnių galūnės yra stipriosios, o kamienai silpnieji.

Nematau tikro reikalo daugiskaitinius *a* kamieno 4 kirčiuotės vardažodžius laikyti pastovaus kirčiavimo žodžiais. Visi jų linksniai turi kirtį gale dėl paprasto dviejų dalykų sutapimo: dgs. gal. galūnė yra atrakinė, o kitų linksnių galūnės stipriosios. Beje, prie tokių „pastovaus“ kirčiavimo žodžių tikrai netinka autoriaus minimi *javai*, nes DŽ₃ 267 rašoma taip: *jāvas* ppr. dgs.; ten pat pateikiama pavyzdžių su vienaskaitos formomis: *Svirnai lūžta nuo jāvo* (grūdų); *Gražaus jāvo prikūlėme*; *Koks čia jāvas pasėtas*?

Autorius, norėdamas būti nuoseklus, turėtų pripažinti, kad vienaskaitiniai *u* kamieno 2 kirčiuotės daiktavardžiai yra lyg ir pastovaus kamieninio kirčiavimo, pvz.: *cūkrus*, *lājus*, *rōjus*. Bet ar taip reikia sakyti?

Monografijoje stengiamasi aprėpti dariausius afiksus. Tačiau čia nerandame daiktavardžių, kurių darybos priemonė yra priesagos *-enis*, *-enė*, *-idė*, *-ymė*, *-iškis*, *-ė*, *-iūkštis*, *-ė*, *-tuvės*, *-umynas*, *-uomenė* ir kt., nors su jomis padarytų žodžių esama nemažai.

Knygoje neretai nurodomos kai kurios ir ne produktyvios daiktavardžių priesagos (pvz.: *-astis*, *-atis*, *-čius*, *-ėstas*, *-eta*, *-ėtis*, *-gis*, *-ė*, *-ylis*, *-ė*, *-(i)uonnis*, *-kis*, *-ė*, *-klas*, *-klė*, *-lius*, *-mena*, *-na*, *-onas*, *-onis*, *-ė*, *-otis*, *-otė*, *-ra*, *-slas*, *-smė*, *-sna*, *-ša*, *-šis*, *-ė*, *-šna*, *-ta*, *-tė*, *-vis*, *-ė*), bet nepaminėtų lieka dar labai didelis būrys (pvz.: *-agis*, *-ė*, *-aila*, *-aišis*, *-akas*, *-alis*, *-ata*, *-atvė*, *-bos*, *-da*, *-das*, *-dė*, *-ėčia*, *-eika*, *-eikis*, *-ė*, *-einė*, *-ėkas*, *-ekšlis*, *-ekšlė*, *-ėkšlis*, *-ekšnis*, *-ėlius*, *-ė*, *-etė*,

-ezas, *-ėzas*, *-ėža*, *-ėžis*, *-ga*, *-ijas*, *-yklas*, *-ikšlis*, *-ykštis*, *-ė*, *-ila*, *-ilis*, *-ymė*, *-yna*, *-ynos*, *-ysta*, *-iščias*, *-iškė*, *-iššus*, *-ė*, *-iuma*, *-(i)ūzas*, *-yvė*, *-kas*, *-kla*, *-kos*, *-kus*, *-las*, *-liava*, *-lis*, *-ma*, *-nis*, *-ojus*, *-okšlis*, *-okšnis*, *-olis*, *-ė*, *-ožis*, *-tena*, *-tuvis*, *-tva*, *-tvė*, *-ula*, *-va*, *-za* ir kt.).

Tiesą sakant, ne visada aišku, kurias priesagas autorius vadina dariomis, kurias – nedariomis. Pavyzdžiui, veiksmazodinių vedinių priesagos *-ena*, *-enos*, *-sena* esančios nedarios (nurodoma, kad tokios darybos daiktavardžių yra apie 30–40), o priesagos *-tynės*, *-(i)uotis (-ė)*, *-(i)uotė*, *-(i)uoklis (-ė)*, *-(i)uoklė*, *-(i)oklis (-ė)*, *-(i)oklė*, *-ėsis*, *-ėšiai* – darios ar vidutinio darumo (nors su jomis padarytų vedinių nė kiek ne daugiau).

Monografijoje taip pat galime pasigesti svetimos kilmės daiktavardžių su produktyviaisiais baigmenimis: *-ada*, *-adas*, *-akas*, *-alas*, *-anas*, *-ata*, *-ažas*, *-elė*, *-ema*, *-enas*, *-era*, *-eras*, *-etė*, *-ina*, *-inas*, *-istas*, *-ė*, *-izmas* (pastarieji du baigmenys ypač produktyvūs!) ir kt.

Iš būdvardžių nedariųjų priesagų minimos, rodos, tik kelios: *-gys*, *-ė*, *-ynas*, *-a*, *-yvas*, *-a*, *-onas*, *-a*, *-onis*, *-ė*, *-zganas*, *-a*, nors bendrinėje kalboje esama nemaža vedinių, padarytų ir su kitomis nedariomis priesagomis, kaip antai: *-ainas*, *-a*, *-anas*, *-a*, *-atinis*, *-ė*, *-čias*, *-ia*, *-dus*, *-i*, *-ėkas*, *-a*, *-ėtinas*, *-a*, *-ienis*, *-ė*, *-ykštis*, *-ė*, *-ylas*, *-a*, *-imas*, *-a*, *-išas*, *-a*, *-iškis*, *-ė*, *-itas*, *-a*, *-iulis*, *-ė*, *-klus*, *-i*, *-las*, *-a*, *-nas*, *-a*, *-odas*, *-a*, *-ščias*, *-ia*, *-slus*, *-i*, *-snus*, *-i*, *-sus*, *-i* ir kt. Darbe nenurodomos priesagos *-ainis*, *-ė*, *-intelis*, *-ė*, *-svas*, *-a*, *-utinis*, *-ė*, rodos, yra pakankamai darios. Neaišku, kodėl autorius nutyli gausius būdvardžius, turinčius formantą *-tas*, *-a*: *báltas*, *-à*, *girtas*, *-à*, *skýstas*, *-à*, *šáltas*, *-à* ir kt.; gal prie jų priptų ir *piktas*, *-à* (pastarąjį būdvardį autorius laiko pirminiu)?

Nagrinėjant priesaginės darybos būdvardžius, pravartu būtų paaiškinti, kad priesagos *-ėtas*, *-a*, *-otas*, *-a*, *-uotas*, *-a* (ir autoriaus neminama *-ytas*, *-a*) yra alomorfail.

Galėtume abejoti dėl kai kurių žodžių darybos. Ar *tironijà* yra savas kuopinės reikšmės vedinys (p. 50)? Ar *prótėvynė* – priesagos vedinys (p. 64)? Ar žodžiuose *veliónis*, *Mairónis* galima įžvelgti priesagą (p. 65)? Ar netiktų žodžius *rėplės* (p. 33), *rūpūžė* (p. 47), *kastinys* (p. 45), *peřpirklis* (p. 100, 101), *spėrus*, *-i* (p. 41) laikyti priesaginiais, o *niežai*, *raupai* (p. 33), *ráiškus*, *-i*, *vėikus*, *-i* (p. 41) – galūnių vediniais?

Vienur kitur galima būtų tikslinti teiginius. Įvardis *niėkas* nėra grynios 2 kirčiuotės žodis (p. 30; plg. vns. vict. *niekamė*). Ar galima sakyti, kad įvardžiai *mės*, *jūs* turi silpnuosius kamienus

(p. 40; plg. *mūsy, jūsy*)? Dviskiemenių *i* kamieno pirminių daiktavardžių, priklausančių 2 kirčiuotei, trūkstamas pavyzdys būtų *dūrys* (žr. p. 34).

Monografijoje nuosekliai skiriama žodžių daryba ir formų daryba. Tačiau skaitytojui taip ir lieka neaišku, ar dauginius bei kuopinius skaitvardžius autorius laiko formomis (p. 82).

P. 60 ir kt. rašoma apie žodžius ar formas, kurių darybos pamatu eina pirminiai veiksmažodžiai. Daug kur tiktų kalbėti apie darybos pamatą – nepriesaginius veiksmažodžius, nes šiuo terminu aprėptume ir nepriešdėlinius (pirminius), ir priešdėlinius (išvestinius) to paties tipo veiksmažodžius (plg. darybą ir kirčiavimą: *krov-imas : króv-ė, iškrov-imas : iškróv-ė*).

Pirminių veiksmažodžių kirčiavimo skirtybes, matyt, galėtume smulkiau aprašyti remdamiesi morfonologinėmis tų žodžių ypatybėmis.

Veiksmažodžiai *gāli, tūri* su dalelytiniais priešdėliais *ne- nebe-, te-, tebe-* nepaklūsta priešdėlinių veiksmažodžių kirčiavimo taisyklei (tai tiktų nurodyti p. 147), o mišriuosius *a* kamieno veiksmažodžius papildė žodis su dvigarsiu *an* – *sūžvanga : žvaŋga* (p. 147), nors bendrinėje kalboje kirčiuojama ir *sužvānga : žvānga*.

P. 151 rašoma apie išimtinis negalinio kirčiavimo prieveiksnius, padarytus iš daugiaskiemenių *u* kamieno būdvardžių: *įdōmiai, malōniai, nešvaŋkiai, padōriai, paraŋkiai, patōgiai, pavūdžiai*. Toks jų išvardijimas nėra tikslus ir išsamus. Pirmia, čia nereikėtų minėti prieveiksnių *nešvaŋkiai*, kurio pamatinis būdvardis tampa daugiaskiemeniu tik dėl dalelytinio priešdėlio *ne-* (šis priešdėlis neturi įtakos ir kitų prieveiksnių kirčiavimui, plg.: *neraŋgiai : nerangūs, nedrāšiai : nedrąsūs*). Beje, DŽ₃ 422 kirčiuojama tik *nešvānkus, -i, nešvānkiai*. Antra, išimčių sąrašą derėtų papildyti pavyzdžiais *tolūdžiai, tolūgiai*. Trečia, kai kuriuos minėtus prieveiksnius dabar leidžiama kirčiuoti ir pagal bendrąją taisyklę – *įdomiai, maloniai, padoriai, patogiai*.

Taisyklei nepaklūsta prieveiksnių *vėlai*, padarytas iš dviskiemenio ilgos šaknies *u* kamieno būdvardžio, pridėjus formantą *-ai* (ne *-iai*; plg. senesnę lytį *vėlas, -à*).

Monografijoje aptariami prieveiksniai, padaryti su formantais *-yn, -(i)ui, -(i)ai*. Tačiau turime prieveiksnių, kuriuose nesunku įžvelgti darybos formantus *-aip, -ur, -iek, -iese, -ais* ir kt. Pravartu būtų aptarti ir tuos prieveiksnius, kurie turi tik šiaip baigmenų.

Knyga parašyta sklandžia, aiškia kalba. Gal tik vietomis būtų galima pamažinti tarptautinių žodžių. Ypač gaila, kad Vilniaus universiteto

mokslininkai stumia iš vartosenos lietuviškus terminus *kirčiuotė, tvirtapradė, tvirtagalė priegaidė, priešpaskutinis, trečiasis nuo galo skiemuo* – vietoj jų vis plačiau ima vartoti *akcentinę paradigmą, akūtą, cirkumfleksą, penultimą, antepenultimą* (pastarųjų žodžių nėra net tarptautinių žodžių žodynuose). Pasvarstę galėtume pasiūlyti lietuviškų pakaitalų ir kitiems dar nepaplitusiems kirčio mokslu terminams: *dominacija, dominacinis, mutagenija, mutageninis, atrakcija, atrakcinis* ir kt.

Iš dviejų knygoje vartojamų kamienų nurodymo būdų – *o-kamienis* ir *o kamieno* – reikėtų rinktis antrąjį, taisyklingesnį.

Mokslinę monografijos vertę padidina rodyklės, lentelėse glaustai pateikti klasifikaciją lemiantys veiksniai bei išryškėję dėsningumai, knygos gale įdėtos baigiamosios išvados ir plati darbo santrauka anglų kalba. Šalies ir užsienio mokslininkams taip pat yra susipažinę su autoriaus idėjomis, paskelbtomis straipsniuose anglų, italų, rusų kalbomis.

Apibendrinęs šių tyrimų rezultatus, 1996 m. pradžioje B. Stundžia sėkmingai apgynė habilitacijos darbą. Prie palankaus vertinimo prisidėjo ir tai, kad habilitantas mokslu visuomenei žinomas kaip visapusiškai išsilavinęs kalbininkas, parašęs nemažą darbų ir kitais kalbotyros klausimais – iš prūsistikos, lietuvių kalbos istorijos, dialektologijos.

B. Stundžia savo darbais pakylėjo lietuvių kalbos akcentologiją į aukštesnę teorinį lygį. Morfonologinės kirčiavimo analizės metodai padės ir kitiems mokslininkams nuodugniau pažinti bendrinės kalbos bei tarmių sandarą.

Antanas Pakerys

Trevors Fennells, Lingua Lettica. Raksti latviešu lingvistikā, No angļu valodas tulkojuši Baiba Metzāle-Kangere un Pēteris Vanags, Melburnā: Latvian Tertiary Committee, 1995, 148 p.

Iš tikrųjų gana unikalus atvejis: 1995 m. Latvijos Mokslų akademija Janio Endzelyno premiją už latvių kalbos tyrinėjimus paskyrė ne kuriam nors latvių kalbininkui, bet tolimosios Australijos mokslininkui Trevorui Fennellui. Unikalus ir šio kalbininko kelias į baltistiką – jis prasidėjo vidurinės mokyklos suolo, kai būsimasis profesorius, Latvijos Mokslų akademijos užsienio narys, susidraugavo su latvių emigrantų vaikais. 1968 m. jis latvių kalbos kursą jau dėstė Pietų Australijos Flinderso universitete. Nuo 1978 m. šis kursas tapo pracinamas ir kituose Australijos centruose